

Kulcsár Ferenc diákkori naplójából

1966. XI. 27.

Egész nap legkedvesebb dolgaival, az irodalommal foglalkoztam. Egyszerre három könyvet olvasok: Sienkiewicz Quo vadis-át, szlovák nyelven, hogy gyarapítsam nyelvtudásomat, mert az ipari elvégzése után filozófiát szeretnék tanulni Pozsonyban; Shelleytől A megszabadított Prométheuszt, s Hemingwaytól a Vándorünnepet, mely az író, illetve az „elveszett nemzedék” párizsi éveiről szól. Most már este 11 óra van, a szobatársaim (Kertész Imre, Koczur Gyula, Majoros István, Pál Tibor) mélyen alszanak, csak én dolgozom. Valahol olvastam, a tudás erőfeszítést és szenvedélyt kíván, s én ezt tartom szem előtt, s ő tart engem ébren. Nagyon sok munkám van. Szinte úgy érzem, bűn lefeküdni, mikor itt várnak rám köröttem az elolvasatlan könyvek. Valami állandóan azt súgja: olvass, tanulj, javadra válik; az irodalom, a tudás az egész életemet követeli. Holnapra, a holnapi órákra keveset készültem, de nem volt több időm, olvasni kellett – hát olvastam.

1966. XI. 28.

Az iskolát ma megúsztam – nem feleltem. Délután elmentem a magyar könyvesboltba, melyet örömmel látogatok (ha van pénzem), s megvettem Byron Don Juan-ját, melyben a költő visszataszítónak festi le a szabadságot eltipró világot, s amelyen a szellemnek felül kell emelkednie. Legfőbb vágyam, hogy idővel egy szép kis könyvtárra tegyek szert, világirodalmi rangú írók, továbbá magyar, illetve csehszlovákiai magyar írók műveiből. Vettem még egy verseskötetet Batta Györgytől (Virágot nyit a puskacsó). Ma érkezett meg a Prágából rendelt könyvem, Rousseau Vallomások-ja, gyönyörű kiadásban, mely óriási örömet szerzett nekem. Így tehát pénz dolgában most eléggé gyengén állok, mindössze tíz koronám maradt. Különbözik ez velem mindig így szokott lenni, ha pénzem van, elköltöm könyvekre, s utána, míg nem kapok a szüleimtől támogatást, „szegénykedem”, mint a templom egere. De nem nagyon bánom, mert a könyv minden vágyam kielégíti. Úszom a boldogságtól, ha egy kis időm marad az olvasásra. Holnapra elég jól felkészültem az órákra, így nyugodt vagyok. Most már éjfél elmúlt, becsukom a naplót, és pihenni térek.

1966. XI. 29.

Ma mechanikából ötöst kaptam, nem sikerült az írásbeli gyakorlatom, így majd javítanom kell. Orosz nyelvből viszont egyest szereztem, Lomonoszovból feleltem. Nagyon tetszik nekem, hogy ez a parasztszármazású fiú a tudomány örököse lett, aki fizikával, kémiával, matematikával, költészettel, történelemmel, filozófiával, nyelvészettel egyaránt foglalkozott. Talán azért is tetszik mindez, mert én is parasztivadék vagyok. Ma Ki mit tud? versenyt rendeztünk, s nekem

az ipari „versmondójaként” két verset kellett előadnom a rendezvényen (Juhász Gyula: Anna örök, Balassi Bálint: Idővel paloták). Vacsora után hozzákezdünk a mérésbeszámoló elkészítéséhez, ami éjfélig elhúzódott, így holnap készületlenül megyünk iskolába.

1966. XI. 30.

Hétkor már megkezdődött a mérés, s mivel nem tudtuk leadni a beszámolókat, utasítást kaptunk, hogy december 10-ig pótolni kell a hiányt, különben szekundát kapunk. A mérést Varga tanár elvtárs tanítja, egy mosolygó, göndör hajú, elegáns fiatalember; szemüveget visel, ami a sok tanulást juttatja az ember eszébe. Szeretjük őt nyílt szívéért, kedves humoráért, modorában a különösen figyelmes és nagyon művelt embert lehet felfedezni. A mérés után másfél óra szabadunk volt, így én szokásom szerint elvonultam a technikai könyvtárba, újságokat és folyóiratokat olvasni.

1966. XII. 1.

Reggelre nagy hó esett, s fúj a szél, december méltón köszöntötte, fehérbe pólyálva, a világot. Iskolába menet mindig megveszem az Új Szót, de ma reggel 7-kor még nem lehetett kapni – s ez különös módon többször is előfordul. Az iskolában sok a hiányzó, járványos betegség van. Délután a testnevelésen 3 km-t futottunk a friss hóban, ami nagyon tetszett nekem. A testnevelést egy Szovjetunióból jött, Csobán nevű tanár tanítja, aki ökölvívásban könnyűsúlyú bajnok volt. Alacsony, zömök emberke, s nagyon kedveljük a beszédéért: az aztánt osztánnak ejti, a kettőt kettűnek, a sepregetnit serpegetninek, a fehéreket fehereknek. Vacsora után készülődtünk a tánciskolába, amelyet csütörtökönként 7-től 9-ig tartanak. Eddig megtanultuk a bluest, a rumbát, a csacsacsát, a lettkist, az angolkeringőt. Ma este a bécsi keringőt és a „dzsajfot” tanultuk. A lányok 15-18 év közöttiek, tehát kilencedikesektől másodikos gimnazistákig: 60 lány, 60 fiú – így a tánciskola utáni izgatott fiúdumák az intrin soha nem maradnak el. Ezután még tanulni is kellett éjfélig a szlovákot és a gépeket.

1966. XII. 2.

Ma nagyon jó kedvem volt. Amúgy zárkózott természetű vagyok, nemigen társalkodom, helyette inkább olvasok, töprengek, írok – így érzem jól magam. Ma az iskolában jegyet vásároltam Molière Dandin Györgyére, a MATESZ adja majd elő. Az Új Ifjúságot is megkaptam ma, amelyet az iskolában rendeltem meg; ez az egyetlen lap, mely a csehszlovákiai magyar ifjúsághoz szól; a Látóhatár rovatában a magyar írókat mutatja be, egykori királyhalmeci igazgatóm, Tolvaj Bertalan tollából.

1966. XII. 3.

Reggel váratlan öröm ért, az Új Szóban megfejtett keresztretjvényért Romain Rolland Pierre és Luce című regényét kaptam ajándékba, mely két fiatal szerelmét írja le, ami sokban emlékeztet a mi bimbózó s nemegyszer virágba boruló, vergődéseket is gyakran okozó fiú-leány kapcsolatainkhoz. Délután az Irodalmi Szemlét olvastam, benne a Csehországban „rekedt” Forbáth Imre verseivel, akinek alábbi ijesztő sorai eléggé megviseltek: „Ó, jaj! mit vétettem én, / Hogy embernek kell csúfolnom magam.” Összefüggésben lehet ez a kisebbségi sorssal, vagy a 20. század tragédiái születték őket?

1966. XII. 4.

Írtam a szüleimnek, pénzt kértem, mert már csak karácsonyra megyek haza. Utána a gépeket kellett rajzolnom, a Becher-féle emelőt – éjjél után két órára készítettem el vele. Paul Valéry írja: Az igényem az én erőforrásom.

1966. XII. 8.

Gépelemórán új tanárunk, Albert Sándor megígérte, hogy ha a Vasas megveri az Internacionálét, hétfőn nem felelünk. Sajnos, a Vasas 2:0-ra kikapott. Este a tánciskolában több volt a lány, mint a fiú, mert a fiúk inkább a futballmérkőzést nézték a tévében. Ma este a polka volt soron. Tánc és meccs után rajzolni kezdtünk: éjjél után fél háromig dolgoztunk, persze csak titokban, az ablakot pokróccal letakarva, a konnektorba pedig égőt szerelve.

1967. XII. 9.

Ma az osztályunk siralomházhoz hasonlított, az éjszakázás valamennyiünket kimerített. Este úgy éreztem, mintha egy viharból vagy véres csatából menekültem volna meg – bele a meleg ágyba.

1967. I. 16.

Ma életem egyik nagy pillanatát éltem meg – megjelent az első írásom, a Nőben. Az újságban kinyomtatott nevemet látva úgy éreztem, csodálatos dolog történt velem: álmaim kezdetének jelét vélve a történetekben.

1967. I. 18.

Délután angyalként repültem az iskolába: Batta György költő, egykori iparista volt a vendég. Miután felolvastam egyik versét, ő meg az irodalom és az újságírás „titkairól” mesélt, aztán közölte, hogy rövidesen Budapestre utazik, Illyés Gyulához és Sinkovits Imréhez. Szomjosan hallgattam szavait.

1967. V. 18.

Konsztantyin Szimonov versével megnyertem a Puskin versmondó verseny járási első, a kerületi és az országos verseny második helyét. Az általános vélemény szerint nagy sikersorozat volt, köszönet érte Fedorjak tanár elvtársnak.

1967. V. 19.

Osztályfőnököm, Kováts Miklós unszolására elküldtem verseimet az Új Ifjúságba, mondván, ne csak az ipari újságjában, az Acéltollban közöljem őket. Félek. Mi lesz, ha lebeszél a versírásról az Új Ifjúság szerkesztője, Tóth Elemér, akinek a verseit A halak a mélyben úsznak és a Ketten című kötetéből ismertem és szerettem.

1967. V. 25.

Mától újra tanulni kezdek németül, olyan vasakarattal, mint még soha.

1967. V. 26.

Politikai gazdaságtan órán a Legmélyebb élményem az iskolaévben témában egy lány iránt érzett vonzódásom titkairól írtam, úgy érzem, nagyon finoman, érzéketlenül. Kíváncsian várom az egyik leginkább tisztelt tanárom, Putankó Emil véleményét, aki különben nagyon egyszerűen, majdnem hogy hanyagul öltözködő, művelt, megértő, jószívű, „demokratikus” ember.

1967. V. 28.

Ma hat és fél órán át írtam a gépekből elmaradt hiányzásaim 28 oldalát – éjfél után fél kettőig. Fáradt vagyok, úgy érzem, a fáradtság rozsdás, ronda dög.

1967. VI. 5.

Bánatos vagyok, komoly gondok borítanak: anyagi gondok, szüleim anyagi gondjai, a szegénység terhe. Lázadok értük és miattuk.

1967. VIII. 7.

Most, két hónappal később felszabadultabb lettem. Bebarangoltam közben Németországot és Magyarországot. Ma Rousseau-t olvastam, s kétségek gyötörnek, koromhoz képest eléggé színvonalasan írom-e a naplóm.

1967. IX. 5.

Az iskolában sok a csinos, új lány, az elsősök... Egyébként csendes és komoly voltam egész nap – ennek örülök. Lassan kitisztul, „kristályossá” válik a jellemem. Este gyönyörű filmet láttam: Francois Lelouch rendezésében az *Egy férfi és egy nőt*, elbűvölő képsorokkal. Mindig erre vágytam, ilyen mélységre és örök egyszerűre.

1967. X. 9.

Ma van a születésnapom, Örülök, hogy ebben az iskolában, az „ipariban” múlt el gyermekségem, s itt lettem „felnőtt”, a világ „legidősebb embere”, 18 éves. De azért fáj egy kicsit az elmúlt gyermekkor, az „ékes és édes”, az égbolt csillagmilliárdjaival, az éjszakák és a nappalok meséivel, a mennydörgésekkel, záporokkal, villámlásokkal és gyermeki istenfélelemmel.

1967. X. 30.

Közeledik az érettségi. Ez bizony érződik. Álmunkban is csak szerkesztünk, vonalak simulnak egymáshoz, gömbölyödnek, olykor még gúnyosan mosolyognak is – hej, de meggyötörnek! Sorstársaim még éjjelente is feljajdulnak, szakkifejezésekkel suttoják el izgalmaikat, félelmeiket.

1968. I. 10.

Közelednek az egyetemi felvételik. Tökéletesíteni kell a szlováknyelv-tudásomat. Talán még a naplót is szlovákul kellene írnom egy ideig. Drága magyar nyelv. Szeretlek, mint gyermek az anyját, méh a virágot, hű kutya a gazdáját. Egy rövid időre megválok mégis tőled, hogy utána még jobb legyen úsznom vizeidben, álmodnom egeidben.

1968. V. 1.

Dél előtt a város május elsejei „ünnepi” zaja tört be a szobámba, és én csendesen mosolyogtam rajta. Minek ez az egész? És még örültem is, hogy a felvonulókat később – mint a lovasrendőrség a tüntetőket – szétkergette az eső. Ilyen „gondokkal” indulok holnap az írásbelire. Rettegek. Sikerül? Négyévi munka súlya nyom. Csak fel a fejjel, egészen magasra.

1968. V. 2.

Az első akna semlegesítve. Mintha egy istennő segítene volna, fel-felbukkanva boldogítón, örök-szép fejével a képletek fullasztó levegőjében. Csak holnap ugyanígy legyen.

1968. V. 3.

„Vége! A függöny legördült!” Négy évem betetőztem – győztesen. Az „istennő” újra velem volt – fürtös szép feje, aranylóbor-színű szeme végig rajtam nyugodott az írásbeli során. Istennőm, virágom, csak megmaradj nekem, kedvesem, a szóbeli vizsgákra is.

1968. V. 5.

Gyönyörű napom volt. Úgy éreztem, magasztos, megtisztító és megrendítő rend van a szívemben. Komolyság, munka, írás, kedvesség. Holnap már BALLAGÁS.

Mennyire kedves, kívánatos, könnyű szó. Szeretem mondani, hallani magánhangzóit, mássalhangzóit, ritmusát. S mily felkavaró mindaz, ami mögötte van: befejezés, csúc, érettségi, ünnep, búcsú, szomorúság. Anya, Apa, holnap megölelhetlek benneteket. Istenem, add, hogy sokáig együtt lehessünk. Nagyon-nagyon hiányoztok: erőtok, öleléseitek, fenyítéseitek – mindez nagy-nagy erő, boldogság most a szívemben: a tudat, hogy mindent megoldhatok, ha bennem maradtok.

1968. VI. 12.

Lezárult az érettségi. Vége. Vége. Vége. Sikerült. Nagyszerűen. Különös, furcsa, kimondhatatlan hangulat ölel. Felszabadító és fájdalmas. Odaadó és megindító. Vár az egyetem, a tudás, az, amivel egy idő óta tele van a levegő: az emberarcú jövő. Úgy érzem, tanulni fogok örökre. Tanulni.

1968. VI. 13.

Csend van. A szobatársaim már mind alusznak. Olyan kedvesek. Legyen gazdag előttük az út. A fehér takaró tüzes, fiatal testükön, kalandjaik, szorongásaik, reményeik angyalaival vesződnek álmaikban. Csak én írok itt tépetten, kócosan. Drága szüleim, tanárain, barátaim, mennyi szépet, jövő-reményt, kétségbeesés nélkül, bátor napbanézést „kaptam” tőletek. Érettségi bizonyítványom itt fekszik az asztalomon, s itt körmölök az éjben, és hiszem, hogy engem is végigkísér majd életemben, amit nemrég Pilinszky Jánostól olvastam: áldott, ki az éjszakában tolat fog és papír fölé hajol.

Urbán György: Begy